

PAUL KOGERMAN
5.12.1891–27.07.1951

Paul Nikolai Kogerman sündis Tallinnas 5. detsembril 1891. Ta on ainuke eesti teadlane, kes kuulus nii 1938. a kui ka 1946. a asutatud Teaduste Akadeemia koosseisu.

1913. a lõpetas P. Kogerman eksternina gümnaasiumi ja asus samal aastal õppima Tartu Ülikooli keemiaosakonnas, mille lõpetas 1918. 1919–1922 oli P. Kogerman üks esimesi stipendiaate, kes saadeti end täiendama välismaale – Londoni Kuninglikku Teaduse ja Tehnika Kolledžisse prof W. A. Bone'i laboratooriumi. Londonis valmis ka P. Kogermani magistritöö „Keskordoviitsiumi õlisisaldava mineraali – kukersiidi – keemiline koostis“, mille ta kaitses 1922. a juulis.

Juba 1921. a oktoobris valiti P. Kogerman Tartu Ülikooli orgaanilise keemia dotsendi kohusetäitjaks, 1923. a novembris dotsendiks ja 1925. a korraliseks professoriks. 1926. ja 1933. a töötas ta ka Zürichi tehnikaülikoolis ja 1927–1928 USA-s Harvardi Ülikoolis, kus uuris küllastumata süsivesinike sünteesi ja polümerisatsiooni. Samal teemal kirjutatud töö kaitses ta 1934. a doktoriväitekirjana.

1925. a asutas P. Kogerman koos M. Wittlichiga õlikivide (põlevkivi) uurimise laboratooriumi ja oli kuni 1940. a-ni selle juhataja. P. Kogerman oli Tallinna Tehnikainstituudi (praegu Tallinna Tehnikaülikool) rektor selle asutamisest peale – aastatel 1936–1939. Tallinna Tehnikaülikooli koosseisu toodi esialgu üle ka Tartu Ülikooli keemiasosakond ja õlikivide uurimise laboratoorium. Rektoritöö kõrval jätkas P. Kogerman instituudis orgaanilise keemia kateedri juhatamist ja tööd õlikivide laboratooriumis.

1937. a loodud Loodusvarade Instituudis juhendas P. Kogerman põlevkivisektsiooni tegevust.

Olles Rahvasteliidu Vaimse Koostöö Komisjoni Eesti Rahvusliku Komitee liige, võttis P. Kogerman aktiivselt osa Eesti Teaduste Akadeemia rajamisest.

1939–1940 oli P. Kogerman Eesti Vabariigi haridusminister. 1941. a vangistati ta punavõimude poolt ja oli kuni 1945. a Sverdlovski oblastis vangilaagris. Ta vabastati laagrist tänu EKP esimese sekretäri N. Karotamme sekkumisele ja sai naasmisel jätkata tööd Tallinna Polütehnilise Instituudi professorina ning kateedrijuhatajana (1945–1951).

1947–1950 oli P. Kogerman ühtlasi vastasutatud Keemia Instituudi esimene direktor. Pärast EKP VIII pleenumit 1950. a tembeldati ta nagu paljud teisedki silmapaitsvad teadlased ja kultuuritegelased, kodanlikuks natsionalistiks ja töörahva vaenlaseks.

Läbielatud vintsutuste tulemusena halvenes teadlase tervis. P. Kogerman suri 27. juulil 1951. a 59 aasta vanusena ja on maetud Tallinna Metsakalmistule.